

Design for Growth & Prosperity

Report and
Recommendations of
the European Design
Leadership Board

EUROPEAN DESIGN
INNOVATION INITIATIVE

**Az Európai Design Vezetőtestület "Design For Growth and Prosperity" című
beszámolójának kivonatolt fordítása.**

Készítette: Magyar Formatervezési Tanács, 2012

Fordítás: Sarkady-Hart Krisztina

Vezetői összefoglaló

Az Európai Design Vezetőtestület 2011-ben Antonio Tajani, az Európai Bizottság iparért és vállalkozáspolitikáért felelős alelnökének kezdeményezésére alakult.

Az Európai Design Vezetőtestület tagjai:

Christian Bason

igazgató, MindLab Copenhagen (DK)

Dr. Bendzsel Miklós

elnök, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Magyar Formatervezési Tanács

Giovanni Antonio Cocco

ügyvezető igazgató

ISNART S.c.p.A, Nemzeti Turisztikai Intézet (IT)

Prof. Rachel Cooper

design management professzor, Lancaster Egyetem (UK)

Deborah Dawton

elnök, BEDA

ügyvezető igazgató, Design Business Association (UK)

Olli-Pekka Kallasvu

elnök, Helsinki Világ Design Főváros 2012 Támogató Bizottsága

volt elnök, Nokia Corporation (FIN)

Andrej Kupetz

igazgató, Német Design Tanács (DE)

Stefano Marzano

Electrolux (SE)

Isabel Roig

alelnök, BEDA

ügyvezető igazgató, Barcelona Design Centre (ES)

Klemens Rossbagel

Audi/Volkswagen Konzern Design (GE)

Andrea Siodmok

Technology Strategy Board (UK)

Livia Tirone

alapító, TIRONE NUNES (PT)

Gerin Trautenberg

elnök-helyettes, Osztrák Kreatív Iparágak Szövetsége (AT)

tag, UEAPME

Prof. Roberto Verganti

professzor, Politecnico di Milano (IT)

Thierry Wasser

Perfumer, Guerlain (FR)

Az Európai Design Vezetőtestület egy éves működése alatt hét találkozót és egy közös design szakpolitikai műhelyt rendezett több mint ötven kormányzati, ipari, oktatási, illetve a design iparágakból és a közszférából érkező, a témában érintett szereplő részvételével.

A design széles körű megközelítését alkalmazva a vezetőtestület huszonegy szakpolitikai javaslatot dolgozott ki, amelyeket egy designstratégiai cselekvési programon belül az alábbi hat területre osztott:

1. Európai design a globális szintén
2. Design az európai innovációs rendszerben
3. Design az európai vállalkozásokban
4. Design az európai közszférában
5. Design az európai kutatási rendszerben
6. Design az európai oktatási rendszerben

Európa designinnovációs képessége – a növekedés és jólét elérését célzó javaslatok összekapcsolt hálózata.

A Vezetőtestület huszonegy javaslata a designstratégiai fellépés (strategic design action) hat területén került megfogalmazásra:

DESIGNSTRATÉGIAI FELLÉPÉS 1:

Az európai design differenciálása a nemzetközi porondon

A Vezetőtestület javaslatai – az európai kultúrát, értékeket és vívmányokat képviselő termékek és szolgáltatások egyedi jellemzőire alapozva – felszólítanak

- a jelenleg működő európai design kiválósági központok elismerésére;
- a jó gyakorlatok iparon belüli szélesebb körű terjesztésére a globális versenyképesség érdekében;
- a fenntartható design előnyeinek előmozdítására egy erősebb védelmet élvező és az európai design innovációhoz kapcsolódó, a szellemi tulajdonjogok érvényesítése révén támogatott európai iparban;
- valamint az európai design nagyobb fokú nemzetközi elismerésére az európai design címke létrehozása által.

1. Az üzleti szektor és az ipar területén már működő „kiváló európai designközpontok” feltérképezése és fejlesztése, valamint olyan eszközök biztosítása, amelyekkel megvalósítható e központok nyitott hálózati együttműködése. Így az innováció a teljes európai ipari ökoszisztémába beágyazódhat.
2. A design fokozottabb alkalmazásának előmozdítása az európai iparban olyan szinergiák ösztönzése érdekében, amelyek hozzájárulnak a gazdasági növekedéshez, a környezeti rehabilitációhoz, valamint képesek a társadalmi és érzelmi értékekre irányítani a figyelmet, miközben tiszteletben tartják a megújuló és endogén erőforrások iránti igényeket.
3. A szabálysértésekkel szembeni zéró tolerancia kialakítása. Ez jogalkotói felülvizsgálatot igényel, amelyben a szellemi tulajdonjog védelmét érintő közös felelősségvállalást tekintve a gondossági kötelezettség (Duty of Care) elve a teljes digitális értéklánc mentén érvényesül. A szellemi tulajdonnal kapcsolatos európai esetek kivizsgálását célzó európai uniós törvényszék/bíróság létrehozása, valamint a nemzeti bíróságokban ténykedő bírák szellemi tulajdonjog védelmét érintő képzésének ösztönzése és kiterjesztése mind hagyományos, mind digitális formában.
4. A designszolgáltatások exportjának ösztönzése érdekében az európai ECOLABEL címkéhez kapcsolódva „Európai Unióban tervezve” címke létrehozása. Így az európai design és innováció védelme és érvényesítése hatékonyabbá és könnyebben hozzáférhetővé válhat, hiszen e területnek egyre nagyobb elvárásoknak kell megfelelnie. A kiválóság és a fenntarthatóság fogalmainak össze kell kapcsolódnuk.

DESIGNSTRATÉGIAI FELLÉPÉS 2:

A design pozicionálása az európai innovációs rendszerben

A Vezetőtestület javaslatai a hatékonyabb designpolitika támogatására irányítják a figyelmet – a design gazdaságra, megtérülési rátára (ROI) és a környezetre gyakorolt hatását mérő indikátorokhoz és mérőszámokhoz való hozzáférés által. Ezek a meglévő uniós statisztikai keretrendszer – a designt mint gazdasági tevékenységet leíró megbízható, egymással összehasonlítható – statisztikái alapján kerülnek megalkotásra. A designtudatosság növelése érdekében a designt egész Európában be kell építeni az innovációs és üzleti inkubátorok programjaiba. A Vezetőtestület támogatja az olyan feltörekvő designmódszerek terjesztését, mint pl. a nyílt tervezés (Open Design). A design innovatív közbeszerzésekben való alkalmazása kulcsfontosságú stratégiai terület, a designmanagement pedig olyan kulcsfontosságú vezetési eszköz és folyamat, amellyel a design minősége Európa szerte emelhető.

5. A designba való befektetések növekedésre és társadalmi jólétre gyakorolt mikro- és makroszintű hatását mérő hatékonyabb és megbízhatóbb módszerek fejlesztéséhez szükséges munka további támogatása és bővítése. Ezek a módszerek az európai innovációs statisztikai rendszer részét hivatottak képezni.
6. A speciális tervezési tevékenységekre vonatkozó NACE 74:10 kód bevezetésének végrehajtása minden tagországban, valamint ennek frissítése a referenciaértékek meghatározásához és a tagországok közötti összehasonlító elemzésekhez.
7. A design beépítése az innovációs és üzleti inkubátorokba, illetve ezek hálózataiba.
8. Irányelvek, előírások, jogi keretek és kísérleti terek létrehozása a nyílt design alkalmazásának előmozdítására.
9. Európai szakpolitika megalkotása, amely – a designnak mint a felhasználó-központú innováció hajtóerejének elismerése, befogadása és megvalósítása révén – az innovatív megoldások közbeszerzéséhez való kifinomultabb megközelítést biztosít.
10. A designmanagement ismereteihez és eszközeihez való jobb hozzáférés biztosítása a vállalatok számára egész Európában a design és a designmanagement alkalmazásának, valamint integrálásának támogatása érdekében, a növekedés stratégiai eszközeként.

DESIGNSTRATÉGIAI FELLÉPÉS 3:

Design az innovatív és versenyképes vállalkozásokért

A javaslatok a design által vezérelt európai nagyvállalatok esetében már meglévő 'kiváló design' (design excellence) megerősítését is célul tűzik ki. Európának a design területén meg kell őriznie vezető szerepét az eddig is erős területeken, valamint szükség van Európa következő designtudatos felsővezetői generációjának folyamatos nevelésére is. A javaslatok foglalkoznak annak a lehetőségével is, hogy támogassák azokat a közép vállalkozásokat, amelyek a designinnováció alkalmazása révén a design által vezérelt nagyvállalatokká kívának válni; valamint céljuk a nagyobb vállalkozásokban rejlő tudás és szakértelem kiaknázása az európai KKV-k javára. A javaslatok a KKV-k konkrét designinnovációs igényeire is kitérnek, különösen a Horizont 2020 keretprogramhoz való könnyebb hozzáférés lehetőségei révén.

Szintén a javaslatok részét képezi a designinnováció munkahelyteremtésben, valamint az új termelési formákban – köztük a jövő gyárában (Future Factory) – betöltött szerepe, csakúgy, mint a következő generációs modern kézművesség (Modern Craft) megjelenése, ahol a design szélesebb körben integrálódik a szakoktatási rendszerekbe. A javaslatok szintén kiemelik a gyártás és termelés gyorsan változó körülményeit, valamint az új, feltörekvő folyamatok és módszerek követésének európai igényét, amely a jövő sikerének egyik kritikus pontjaként kap hangsúlyos szerepet.

11. Összeurópai designvezetői program megalkotása, amely biztosítja, hogy az európai nagyvállalatok következő generációjának élén designtudatos vezetők állhassanak, akik szívesen kiaknázzák a designban rejlő lehetőségeket.
12. Programok létrehozása a designinnováció alkalmazása révén olyan európai közép vállalkozások támogatására, amelyek törekvése design által vezérelt nagyvállalatokká válni.
13. Olyan mechanizmusok kialakítása, amelyek ösztönzik a designtudás és a legjobb gyakorlatok hatékony átadását a design által vezérelt nagyvállalatok, a tudomány és a KKV-k között.
14. A designinnováció erősítése a KKV-kban a konkrét igények figyelembevételével olyan EU-programok keretein belül, mint a Horizont 2020 keretprogram. Valamint ezen vállalatok számára a tagországi programokhoz való jobb hozzáférés biztosítása.
15. A gyakornoki és a szakképzés fontosságának elismerése, amely révén olyan világszínvonalú szakemberek és kézművesek jelenhetnek meg mind a hagyományos, mind a feltörekvő ágazatokban, akik fejlett designtudatosságuknak köszönhetően a design a növekedés és munkahelyteremtés hajtóerejeként ismerik el.

DESIGNSTRATÉGIAI FELLÉPÉS 4:

Design az innovatív közzsféráért

A javaslatok felszólítanak az innovatívabb közbeszerzés széles körű fejlesztésére, amelyet a közzsféra, köztük a Bizottság döntéshozóinak körében a design iránti figyelem felkeltése által kívánunk elérni. Szélesebb körű támogatást kell biztosítani a formatervezők hatékony közzsférába integrálásához, amely a közzsféra szakpolitikai és szolgáltatási fejlesztésébe való eredményes bekapcsolódás, valamint a Strukturális Alapok által biztosított, társadalmi változást előmozdító designinnovációs támogatás révén érhető el. Az irányelvek, képzési anyagok, illetve a jó design gyakorlatok folyamatos szakmai és vezetői oktatásának fejlesztése mind a beszerzés, mind a szakpolitika területén javasolt.

16. A formatervezők/formatervezés fokozottabb alkalmazása a közzsféra innovációiban:
//a Bizottságon belüli Design Laboratórium (Design Lab) létrehozása révén, amelyben kisebb demonstrációs projektek segítségével mutatnák be a design által vezérelt közzsféra-innovációt.
//a formatervezők ún. élő laboratóriumokban (living lab) való nagyobb részvételének támogatása révén, amelyekben a társadalmi innováció és a közszolgáltatások jelentenek a legfontosabb kihívást.

//az Európai Strukturális Alapok, főként az Európai Regionális Fejlesztési Alap nyújtotta designinnovációs lehetőségek kiaknázása révén, amely a társadalmi változás fontos elemeként jelenik meg a szakpolitika minden területén.

17. A közsféra alkalmazottai részére biztosítani a designeszközök önálló alkalmazását és a design hatékony beszerzését:

//design eszköztárak, esettanulmányok és rezidens formatervezők EU-intézményekben, tagállamokban és régiókban való alkalmazása révén.

//közsférákban dolgozók továbbképzése és szakmai fejlesztése érdekében designtanternv megalkotása, és a hatékony szakpolitika-alkotást és beszerzést oktató design mesterórákon (Master Classes) való részvétel biztosítása.

DESIGNSTRATÉGIAI FELLÉPÉS 5:

A designkutatás szerepe a 21. században

A designkutatás az európai designinnovációs kapacitás fejlesztésének kiemelten fontos stratégiai eszköze. Javaslatozok születtek a designkutatás, a módszerek és megközelítések teljesebb bekapcsolására az EU Kutatási Programjaiba. Szükség van a design szerepének folyamatos értékelésére a Horizont 2020 keretprogramon belül, valamint az üzlet, az ipar, a közsféra és a társadalom designinnovációs igényeinek szolgálatába állított európai designkutatási hálózat létrehozására.

18. A designkutatás beágyazása az európai kutatási rendszerbe az új tudás létrehozása céljából, amely nemcsak erősíti az innovációt, hanem egyben folyamatos visszajelzést jelent a Horizont 2020 keretprogramon belül a design értékéről.

19. Egy európai designkutatói hálózat létrehozása az európai szintű kutatások számára a különböző aktorok közötti hatékonyabb csere megsegítésére; valamint az európai designinnovációs kapacitást támogató kutatások ösztönzése és erősítése.

DESIGNSTRATÉGIAI FELLÉPÉS 6:

Designkompetenciák a 21. században

A javaslatok felszólítanak az európai designinnovációs kompetenciák fejlesztésére, amely a növekedés és foglalkoztatás előmozdításának kulcsfontosságú stratégiai eszköze. A javaslatok a folyamatos és egész életen át tartó tanulás jegyében tárgyalják annak szükségszerűségét, hogy a design oktatása az általános, szak- és felsőoktatás részeként minden európai állampolgár számára elérhetővé váljon. Európa vezető szerepe a designszektorban a formatervezési szakmák jövőbeli kompetencia-igényeinek kielégítése, valamint a jövő vezetői és vállalkozói designkompetenciájának fejlesztése révén őrizhető meg.

20. A design "írástudás" szintjének emelése minden európai állampolgár számára, a designtanulás kultúrájának kiterjesztése az oktatási rendszer minden szintjén.

21. A tagállamok ösztönzése a 21. századi designkompetenciák fejlesztésének támogatására:

//a design stratégiai szerepének beágyazása révén a felsőoktatás különböző tudományágaiba.

//a designszakembereknek indítandó folyamatos szakmai továbbképző programok fejlesztése révén.

//a design beágyazása révén a fiatalok képzésébe.

A siker biztosítása

A huszonegy javaslat sikeres megvalósítása érdekében a 4. fejezet három további javaslatot tartalmaz, amelyek által biztosítható a design sikeres beágyazása az európai innovációba. Ezeket a javaslatokat kifejezetten az Európai Bizottsághoz intéztük.

- A. Egy Európa szintű, magas színvonalú és pontosan célzott kommunikációs és tanácsadó program létrehozása a tagállamok és a designban érintett szereplők szintjén – a szakpolitikai javaslatokra való figyelemfelhívás, valamint az ezek végrehajtásába való bekapcsolódás ösztönzése érdekében.
- B. Állandó párbeszéd kialakítása a designról az Európai Bizottsággal egy BEDA-hoz (Bureau of European Design Associations - Európai Formatervezési Szövetség Irodája) hasonló szervezet által, amely egész Európára kiterjedően ráirányítaná a figyelmet minden olyan fejleményre, amely a design európai innovációs politikában való fejlesztésére és növekedésére irányul.
- C. A fejlődés folyamatos stratégiai szintű követését lehetővé tévő, a Vezetőtestület által felügyelt mechanizmus kialakítása a javaslatok megvalósítása során.

Az Európai Design Vezetőtestület Bizottság által definiált feladata az volt, hogy szakpolitikai javaslatokat fogalmazzon meg, amelyek segítségével a design európai innovációs politikában betöltött szerepe nemzeti, regionális, illetve helyi szinten is erősíthető, valamint, hogy alkossanak egy közös jövőképet olyan prioritások és fellépések megjelölésével, amelyekkel a formatervezés az európai szintű innovációs politika szerves részévé válhat. 2012 márciusában a Design Vezetőtestület az európai szakpolitika-alkotás eddigi történetét tekintve egyedi lépésként Brüsszelben a végfelhasználók és más designban érintett felek meghívásával egy egynapos, moderált együtt-tervezési műhelytalálkozót szervezett. Ennek keretében lehetőség nyílt arra, hogy a végfelhasználók által megosztott szaktudás, egyéni meglátások és ötletek az Európai Design Vezetőtestület tanácskozásaiban helyet kapjanak.

A design fogalmának széles körű értelmezése

A Design Vezetőtestület munkája során kezdettől a design fogalmának széles körű értelmezését vette alapul. Ebben a jelentésben a design az emberközpontú innováció egyik tevékenységéként fogja fel, amelynek eredményeképpen az emberek által vágyott, általuk jól használható termékek és szolgáltatások születnek. A design szerepet kap az üzleti folyamatokban és metrikában (pl. hozzáadott érték vagy költségcsökkentés számítása). A design ma már önálló ágazatnak tekinthető, amelyben képzett szakemberek szakosodott, professzionális gazdasági tevékenységet végeznek, és egyben az üzleti és szervezeti növekedés legmagasabb szintű stratégiai eszköze is. A gazdasági előnyök biztosítása mellett a designra a fenntartható és felelős magatartás is jellemző, ezáltal hozzájárulva az innovatív társadalom és a jobb életminőség megteremtéséhez.

A design hatása által megcélzott területek

Az Európai Bizottság megkezdte azon lehetőségek ösztönzését, amelyekkel a design az európai innovációs magatartás és gyakorlat hangsúlyos és szerves részévé válhat. A design széles körű értelmezéséből kiindulva számos olyan kulcsfontosságú terület került előtérbe, amelyen a design jelentős hatást fejthet ki.

A fentiek alapján az Európai Design Vezetőtestület javaslataiban a következő területek fejlesztését tűzte ki célul:

//Az európai állampolgárok ÉLETMINŐSÉGE.

//Európa, valamint a régiók gazdaságának VERSENYKÉPESSÉGE és növekedése.

//A közszolgáltatások MINŐSÉGE és hatékonysága.

A design által vezérelt innováció mint a növekedés és foglalkoztatás sürgető igényére adott válasz

Jelenleg az elsődleges cél az, hogy Európa kerüljön vissza a régi kerékvágásba, és az ehhez vezető úton Európa az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés megvalósításában központi szerepet tulajdonít az innovációnak.

Az európai innovációs rendszer hagyományosan nagyrészt a technológia-vezérelt fejlesztésen alapult, amely alapjaiban járult hozzá az európai gazdaság növekedéséhez és versenyképességéhez. Ezzel szemben most Európa feltörekvő versenytársai rohamos iramban hozzák be a technológia terén eddig jellemző lemaradásukat, így az európai növekedés tovább már nem függhet csupán a technológia-vezérelt innovációtól, az alacsony termelési költségektől vagy a piacok közelségétől. Ezen túlmenően a rendelkezésre álló anyagi eszközök jelentős csökkenése révén felmerült a széles körű európai tapasztalatokra épülő innovatív megoldások iránti sürgető igény, és mindez egy olyan időszakban, amikor számos európai nemzetnek évtizedek óta nem tapasztalt mértékű munkanélküliséggel kell szembenéznie mind a lakosság egészét tekintve, mind a fiatalok körében. Eközben a BRIC gazdaságokkal (Brazília, Oroszország, India, Kína) folyamatos gazdasági verseny áll fenn.

Az Európában zajló összetett gazdasági és társadalmi változások új megközelítéseket és megoldásokat követelnek. Ezek középpontjában a felismerhetően európai designinnovációs képesség biztosításának kell állnia, s ennek révén globális viszonylatban is versenyképes, vonzó, az igényeket kielégítő és fenntartható termékek és szolgáltatások születnek. Ezt az új megközelítést kell alkalmazni a közszférában az emberközpontú, design által vezérelt és innovatív közszolgáltatások beszerzése területén is, amelyek a felhasználókat és szolgáltatókat egyaránt a minőség iránt támasztott új elvárásokra ösztönzik.

A design mint az emberközpontú innováció hajtóereje

Ma már elfogadott tény, hogy a nem technológiai jellegű innováció, köztük a design (termékek, folyamatok és szolgáltatások tervezése), valamint a kultúra-alapú kreativitás fontos eszközök az európai állampolgárok jobb életminőségét szolgáló versenyképesség és növekedés elérésében.

A design mint a felhasználó-központú innováció hajtóereje hozzájárul ahhoz, hogy a jó ötletek eljuthassanak a piacra. A design révén gyorsabb és összefogottabb termék- és szolgáltatásfejlesztés érhető el, amelyet tovább erősíthet és hatékonyabbá tehet a jó designmanagement.

A design segít a jobb, átláthatóbb és hatékonyabb közszolgáltatások kialakításában, valamint hozzájárul a társadalmi innovációhoz, és ezáltal emeli minden európai állampolgár életminőségét. Ezen kívül az összetett társadalmi problémákra a design emberközpontú megközelítéseket kínál, amelyek révén jobb megoldások érhetők el. Az utóbbi három évben készült számos európai tanulmány és jelentés a design alakító erejét kutatja és hirdeti.

A tervezés és a tervezők szerepe a design gyakorlati szintjén is egyre bővül. Míg a designt hagyományosan gyakran csak a termékek formakialakításával azonosították, a mai tervezők számos területen alkotnak – a stratégiai üzleti irányítástól és design-managementtől kezdve a koncepcionális tervezésen keresztül a felhasználó-központú termékek és szolgáltatások tervezéséig és gyártásáig mind a személyes, mind a közszférában. A tervezők munkája kiterjed a felhasználói kommunikációra is, ahol már nem a termék vagy szolgáltatás határozza meg a tervezési folyamatot, hanem a felhasználó és a tervezési folyamat maga áll a modern problémamegoldás középpontjában.

Európában sürgető igény merült fel a megkülönböztethető, felhasználók által vezérelt, fenntartható termékek és szolgáltatások fejlesztését és előmozdítását célzó designinnovációs kapacitás növelése iránt. Ilyen formában a design fogalma Európa számára a megkülönböztethetőség és versenyképesség előnyeként értelmezhető, amelyet nemcsak védelmezni, hanem táplálni is szükséges.

Az Innovatív Unió – fellépések a designért

A Bizottság már most is figyelemmel kíséri a design területét, különösen annak az innovációs teljesítményre kifejtett áttételi hatását, amely révén fenntartható az életminőséget és társadalmi modellt támogató gazdasági alap. A Bizottság zászlóshajó kezdeményezése, az Innovatív Unió az innováció szélesebb körű értelmezése mellett kötelezte el magát. Ezen belül a designt a felhasználó-központú innováció fontos hajtóerejeként ismeri el, amely Európa növekedésre irányuló stratégiájának központjában álló kisvállalkozások és vállalkozók újító szelleméből és kreativitásából táplálkozik.

2010-ben, amikor a design az innováció hajtóerejeként bekerült az Innovatív Unió látóterébe, a Bizottság megalkotta az Európai Design Innovációs Kezdeményezést. Az Európai Design Vezetőtestületet 2011-ben jött létre az Innovatív Unióban tett elkötelezettség kifejezéséeként. A Bizottság szintén elindította az első cselekvési tervet a nem technológiai jellegű, felhasználó-központú innováció támogatására azzal a céllal, hogy Európa szerte felhívja a figyelmet e terület iránt, valamint ösztönözze a designpolitikai tanulást a design innovációs politikába való gyorsabb bevonása érdekében.

Ezzel párhuzamosan a Bizottság a kreatív iparágak növekedését célzó akciókat is újtára indított, amelyen belül a design jelentős szereppel bír. A Kreatív Iparágak Európai Szövetsége 2011 decemberében alakult.

A Bizottság kezdeményezései az európai „designterkép” számos aktorát bevonják, s ez – mint a jövőbeli partnerségek, együttműködések és programok terepe – lehetőséget kínál az e jelentésben megfogalmazott javaslatok megvalósításának támogatására és elősegítésére.

Európa design térképe

Európa nemzetközileg elismert designképességgel rendelkezik, talán versenytársaival szemben vezető szerepet is élvez. Becslések szerint egész Európában a közel 410 ezer praktizáló szakképzett tervező évi 36 milliárd eurós árbevétel generálásához járul hozzá.

Az Európában működő design tanácsadó cégek mikro-, kis- vagy középvállalkozások. Nagy számban dolgoznak szakképzett, ún. vállalaton belüli (in-house) tervezők főként a közép- és nagyvállalatoknál. Az európai tervezők területük vezető szakemberei, nevük európai és Európán kívüli világmárkákhoz egyaránt kötődik.

A szakképzett, hivatásos tervezők érdekeit a tagországokban nemzeti szintű szakmai szervezetek képviselik. Ezek a szervezetek tagságuk révén hagyományosan egy-egy területre összpontosítanak, elkülönítve például a tervezőgrafikai szolgáltatásokat és az ipari formatervezést. Ugyanakkor a változó piaci feltételekhez és igényekhez alkalmazkodva ezek a szervezetek is egyre inkább multidiszciplinárisává válnak. Számos tagországban található olyan kereskedelmi szövetségek (trade association), amelyek jellemzően a designvállalkozásokat és nem magukat a tervezőket képviselik. Általánosságban véve a szakképzett európai tervezők a designszolgáltatásokat nyújtó szaktanácsadási szektorban külsős tanácsadóként vagy valamilyen designtevékenység mellett elkötelezett közép- és nagyvállalkozás alkalmazásában álló, in-house tervezőként tevékenykednek.

A legtöbb tagország – az európai design szakmai és kereskedelmi szövetségein kívül – támogatja a gazdasági, illetve kulturális minisztériuma által finanszírozott nemzeti és/vagy regionális designpromóciós szervezeteket is, amelyek a design népszerűsítését nemzeti és regionális szinten képviselik. Tevékenységük között szerepel az adott országban vagy régióban tervezett termékek és szolgáltatások nemzetközi promóciója; a design szerepének népszerűsítése a helyi ipar és közszféra szereplői körében; országos, illetve nemzetközi design management díjak és programok lebonyolítása, valamint partnerségi projektek létrehozása a design közszférába és kormányzatba való beágyazását ösztönző új programok támogatására. Ezen aktorok közül sokan jelenleg is részt vesznek az Európa designkompetenciáját előmozdító európai programokban. Néhány tagország – mint például Bulgária, Ciprus, Málta és Románia – még nem rendelkezik nemzeti szintű designképvislettel. Ezen probléma megoldása érdemben ösztönözhetné az egyenlő esélyek megteremtését az európai szintű design-érdekképvislet területén.

Több mint húsz tagország több mint negyven designpromóciós szervezete, illetve szakmai és kereskedelmi szövetsége tagja az Európai Design Szövetségek Irodájának (BEDA). Az 1969-ben alapított BEDA – tagszervezetei képviselőjében – egyedülálló módon közvetíti a design fontosságát mind az Európai Bizottság, mind más európai intézmények felé.

Az európai designtérképen három további szervezetet érdemes megemlíteni: ezek a designkutatás promóciójával és fejlesztésével foglalkozó, nagy múltra visszatekintő Design Research Society; az egyetemes tervezés (design for all) elvét népszerűsítő 23 európai ország 33 tagszervezetét tömörítő EIDD Design for All Europe, valamint a designkutatókból álló hálózat, a European Academy of Design, amely 1995 óta ad otthont designkutatási konferenciáknak egész Európában. Végül pedig nem szabad megfeledkeznünk az egész Európára kiterjedő designiskolák hálózatáról sem.

A fent említett szervezetek az európai design erős stratégiai erőforrásai, különösen mivel hathatós támogatást biztosíthatnak az ebben a jelentésben megfogalmazott javaslatok jövőbeli megvalósításához.

Három kulcsfontosságú kihívás

A mai designtérkép az európai gazdasági tevékenységnek még csak töredékét képviseli, ha figyelembe vesszük, hogy az európai gazdaság igazi hajtóerejét jelentő nagyvállalatok, valamint a 23 millió kis- és középvállalkozás nagy többsége a design innovációs erejének kiaknázása révén előnyhöz jutna. A design szerepének népszerűsítése és a designértékek új megközelítése azokban az európai vállalkozásokban szükséges, amelyek még nem ismerték fel a designban rejlő lehetőségeket az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés eléréséhez.

A design aktualitásának és értékeinek új megközelítésére az európai közszférában működő szervezeteknél szintén szükség van, ugyanúgy, mint az európai szakpolitika-alkotásban, valamint az iskolákban, egyetemeken és a szakképzés területén, illetve a kutatói közösségekben és a kormányzati szférában.

A Design Vezetőtestület három olyan kulcsfontosságú kihívást jelölt meg, amelyek révén a design szerepe Európában pozicionálható, érvényesíthető és fokozható.

Első kihívás: az európai designinnováció pozicionálása a globális szintén

Több szektor vonatkozásában a világszínvonalú designszolgáltatásokat tekintve Európa nemzetközi szinten már számos területen vezető szerepet játszik. Az olyan nagyvárosok, mint Barcelona, London, Milánó és Párizs nemzetközileg elismert design kiválósági központok, legyen szó akár divatról, termékekről, márkákról vagy a várostervezésről.

Ugyanakkor hatalmas különbségek jelentkeznek az EU vezető és egyéb régiói között, amely felveti a felhasználó-központú tervezés hajtóerejeként értelmezett design jóval szélesebb körű európai alkalmazásának szükségességét. E cél elérése révén – amely útjában jelenleg még számos akadály áll – Európa megerősíthetné és megtarthatná vezető pozícióját. Európa szintén globális vezető szerepre törhet a 21. századi design innovációs politika megalkotásával, habár ennek megvalósítása még számos tennivalót kíván. Fontos célkitűzés az európai design megfelelő világszintű márkázása (branding), mivel az Európa vezető szerepéről alkotott kép esetleges hanyatlása a növekedésre és a foglalkoztatásra egyaránt negatív hatást gyakorolna.

A design üzleti sikereiben játszott szerepét Európában eddig még csak néhány szektorban, korlátozott mértékben ismerték fel. Ezért a design által vezérelt, felhasználó-központú innováció megvalósítása érdekében a designt a termék és szolgáltatásfejlesztésbe integráló új megközelítésekre és partneri kapcsolatokra van szükség. Ennek fontossága még nem általánosan elismert, így a design innovációra gyakorolt stratégiai hatásának nagyobb elfogadottságot kell szerezni a design szélesebb körben való promóciójával és integrációjával, adaptációjával. Ilyen lehet például a design értékteremtő erejét a gyakorlatban szemléltető sikeres tapasztalatok bemutatása.

Manapság a köztudatban a design egyéni, individualisztikus jellege dominál, miközben az innováció jelentette komplexitás tisztán multidiszciplináris megközelítést követel. Az emberközpontú designban a fogyasztók és az állampolgárok egyre növekvő szerepet kapnak a termék- és szolgáltatásfejlesztés teljes folyamatában – az adott termékre vagy a szolgáltatás teljesítményére, illetve minőségére vonatkozó visszacsatolási hurok (feedback loop) révén.

Ahhoz, hogy a design új értelmezése – amely szerint a design az innováció emberközpontú eszköze – egész Európában általánosan elfogadottá váljon és megvalósuljon a vállalkozások, illetve szervezetek körében, hatalmas változásra van szükség. Ennek elérése csak radikális szemléletváltással és megközelítéssel válhat valóra.

Második kihívás: A design beépítése az európai innovációs rendszerbe

Az Európai Uniónak lehetősége van újragondolni az innováció ökológiáját. Ezáltal világossá válhat, hogy a design mint értékteremtő eszköz hogyan illeszkedik az innovációs folyamatokba. Hatékonyabb együttműködésre van szükség a kutatóintézetek, a design-intenzív iparágak és a designszektor között. Jelenleg a tervezők nem vállalnak hathatós szerepet az innovációpolitikai vitákban, és nem képviselik magukat az európai innovációs politika megalkotásában. Ma a design mint az innováció felhasználó-központú hajtóereje nem kap elegendő elismerést az EU kutatás-fejlesztési és innovációs programjaiban.

Az európai technológiai és innovációs központok a k+f eredmények terjesztésének hatékony csatornáit – főként a kis- és középvállalkozások felé. Ugyanakkor ma Európában hiányzik az ipar és a közsféra számára designszolgáltatásokat nyújtó fejlesztőközpontok létrehozása. Ezek a központok lehetőséget biztosíthatnának az állampolgárok, az üzleti szereplők és a közsféra közötti partneri kapcsolatok kialakítására. Ezek révén teljes mértékben kiaknázható lenne a design emberközpontú innováció-fejlesztésében rejlő lehetősége. Ennek ellenére jelenleg nem létezik olyan stratégia, amelynek segítségével ilyen központokat lehetne kijelölni vagy a fejlesztésüket befektetésekkel támogatni. Nincs elegendő számú inkubátor (vagy más mechanizmusok), amelyek stratégiai kompetenciájuk és a szükséges helyi tudásuk révén hatékony kapcsolódások lehetnének a designügynökségek, valamint azon vállalkozások és a közsféra szervezetei között, amelyek design-intenzív szolgáltatásokra tartanak igényt. A mai Európában a design-intenzív szolgáltatásokra számot tartó vállalkozások és közszervezetek összeköttetésének eszközei továbbra is alulfejlettek.

Az emberközpontú innováció nagyobb mértékű felhasználása növeli a design-intenzív szolgáltatások iránti igényt. Ugyanakkor, jelenlegi struktúrájukat tekintve Európa design iparágában főként kis- és mikrovállalkozások működnek, amelyek a radikálisan megnövekedett igény kielégítéséhez nem rendelkeznek sem elegendő kapacitással, sem a szükséges erőforrással. Ezért a designszektorban is foglalkozni kell a skálázhatóság problémájával.

A terméktervezésen kívül a design nem kap elegendő elismerést az olyan üzleti folyamatok és/vagy szolgáltatások újratervezésének stratégiai eszközeként sem, amelyek összetett kérdésekre innovatív megoldásokat képesek adni. Szükség van a design szélesebb körű megközelítésére, amely révén hozzáadott érték hozható létre a közszférában, ezzel ösztönözve az innovatív és gazdaságilag fenntartható megoldásokat. Valójában a közsféra szakpolitika-alkotói nem kapnak elég tájékoztatást a cégek által alkalmazott design üzleti teljesítmény növelésére gyakorolt hatásáról, ezáltal ösztönözhetnék az iparban alkalmazott designmódszerek terjesztését és ezeknek a design által vezérelt, felhasználó-központú szakpolitika-alkotásba való integrálását.

Ezekon felül korunkban a digitális hálózatok és kommunikációs technológiák nagy iramú fejlődése ugyanolyan forradalmi hatással bír a társadalomra, mint ahogy a villamos áram és a közlekedés fejlődése egy évszázaddal ezelőtt. A digitalizáció designra gyakorolt hatása két nagy kategóriára osztható: a termelő és a fogyasztó közötti értékláncban történő változásokra, illetve a munkafolyamatokban az új eszközök alkalmazása révén kialakult változásokra, amely eredményeként a terméktervezés, a termelés és a felhasználó közötti hagyományosan fennálló határok egyre inkább összemosódnak. Az internet és a közösségi média aktív használata nemcsak a digitális alkotások terjesztését könnyíti meg, hanem lehetővé teszi a termékek és szolgáltatások együtt-tervezését (co-design), amelybe a felhasználók a folyamat kezdetétől bekapcsolódhatnak. Európa szerte szükség van a digitális technológiák magasabb szintű elsajátítására, ezáltal erősíthetők az innovációhoz kapcsolódó, design által vezérelt, felhasználó-központú megközelítések.

Az aktív állampolgári attitűd hagyományosan európai tradíciója magában foglalja az állampolgárok közszolgáltatások tervezésében való részvételét. Az együtt-tervezési módszerek biztosíthatják azt, hogy a közszolgáltatások érthető, átlátható és hozzáférhető legyenek. Ugyanezen módszerek teremthetik meg a valós igényekre épülő új szolgáltatások fejlesztésének alapjait is.

Jelenleg azonban az európai intézmények és állampolgárok nem rendelkeznek az ennek megvalósításához szükséges eszközrendszerrel és módszerekkel. Ez súlyosan hátráltatja az együtt-tervezési módszerek bevezetését, melyek a felhasználók és a közszolgáltatások szereplői közötti jelentős kölcsönhatást segíthetik.

Harmadik kihívás: a 21. századnak megfelelő európai designkompetenciák és tudás megteremtése

Az európai állampolgárok design-írástudásának növeléséhez és elmélyítéséhez szükséges befektetés, valamint a design-alap kutatás megfelelő anyagi támogatása nélkül a design új versenyelőnye nem valósulhat meg.

A néhány EU-tagországban tapasztalható kivételtől eltekintve a designnal és tervezési folyamattal kapcsolatos képességek, kompetenciák és tudás nincsenek kellően beágyazva az európai oktatási rendszerbe. A design fogalmának legtágabb értelmezése az európai állampolgárok számára még nem vált kulcsfontosságú, beépült tudássá és tapasztalattá. Az alacsony design-írástudás korlátozza Európa átfogóbb innovációs potenciálját most és a jövőben egyaránt.

A cégek a kutatás-fejlesztésbe hajlandók befektetni, a designkutatásba viszont már kevésbé. A legtöbb tagországban hiányzik az alap kutatás közfinanszírozása, annak ellenére, hogy gyakorlati jellege miatt a designkutatás az alkalmazott kutatás releváns területe.

Jelenleg a designkutatás nincs elég közeli kapcsolatban egyéb szakterületekkel, miközben a designban rejlő lehetőségek európai innováció érdekében történő kiaknázása multidiszciplináris megközelítést követelne. A multidiszciplináris szemlélet kialakulásához olyan kompetenciákra lenne szükség, amelyek Európában jelenleg nem kerülnek széles körű terjesztésre.

Minden designnal kapcsolatos kérdés egy összetett és egymással összekapcsolt ökoszisztéma része, amelyben a legkülönbözőbb tényezők – társadalmi, személyes, gazdasági, kulturális, technológiai, fiziológiai és politikai – fontos szerepet játszanak. A más tudományterületekkel való kölcsönhatás révén a designkutatás új és innovatív megoldásokhoz vezethet. Ezek közé a területek közé tartoznak a technológiai és viselkedéstudományok, az új anyagok tudománya, a gazdaságtudományok, az IKT és a kulturális tanulmányok. Tettekre van szükség ahhoz, hogy a designkutatás újabban megjelenő értelmezései és az új multidiszciplináris szemlélet hozzájárulhasson a designviselkedés és -gyakorlat integrálásához Európa kutatási menetrendjébe.

Amennyiben Európa versenyképes kíván maradni, elengedhetetlen a design-írástudás szélesebb körben és magasabb szinten történő fejlesztése, valamint a designkutatás nagyobb elismerése és alkalmazása.

Az európai design innovációs stratégia jövőképe

2020-ban a design szervesen beépül az európai innovációs rendszerbe, valamint jelentős tényezőként szerepel a nagyobb jólétet és versenyképességet biztosító fenntartható növekedés ösztönzésében. Az európai társadalmakban és gazdaságokban meghatározóvá válik a fejlett designinnovációs magatartás és gyakorlat, ez alapvetően hozzájárul az életminőség javításához.

Kiemelt jellemzők:

// A FELELŐS európai design a legtöbb vállalkozásban központi szerepet játszik a stratégiai döntéshozatalban, különösen a kis- és középvállalkozások, valamint a kreatív szektoron kívül eső hagyományos cégek esetében.

// AZ EURÓPAI vállalkozásokban és szervezetekben megvalósul a design fenntartható növekedés elveiben gyökerező szisztematikus és stratégiai alkalmazása, amely hozzájárul a társadalmi és környezeti jóléthez, miközben új távlatokat és piaci lehetőségeket teremt mind helyi, mind globális viszonylatban.

// SZÁMOS cég (ipari) termelését visszahelyezi Európába és ezáltal hozzájárul a magas szinten képzett munkavállalók tagállambéli foglalkoztatásához. A gazdaság minden szektorában számos vállalkozás és szervezet alkalmaz innovatív nyílt design módszereket.

// A DESIGN a vállalkozások és befektetők által elismert mint fontos szellemi érték és mint a vállalkozások kézzelfogható vagyona.

// A DESIGN jelenléte a közszférában hozzájárul a felhasználó- és környezetbarát, illetve a gazdaságilag felelős és mindenki számára elérhető közszolgáltatások gyors fejlődéséhez.

// A DESIGN az európai, nemzeti, regionális és helyi szintű politikában egyaránt érvényesül a komplex helyi és globális feladatok megoldásában, és ezáltal hozzájárul a jobb életminőséghez.

// EURÓPA nemzetközi szinten design-gazdaságként/-társadalomként ismert és elismert.

A jövőképet meghatározó európai értékek

Az ökológiailag és társadalmilag felelős, emberközpontú termékek és szolgáltatások az európai gazdaság egyik erősségét jelentik. A globális piacok elismerik, igénylik és használják az ökológiailag és társadalmilag felelős, emberközpontú termékeket és szolgáltatásokat. Így designinnovációs kompetenciája révén a gyorsan változó és kiélezett versenyben működő piaci környezetben is nő az európai ipar versenyképessége. A gazdasági bizonytalanság a termék és szolgáltatásfejlesztés terén új megközelítésekre ösztönöz, valamint arra, hogy a gyártási folyamatok megfeleljenek az ökológiai és társadalmilag felelős fejlődés alapelveinek. A Design Vezetőtestület munkáját a kulturális, társadalmi és gazdasági értékek szem előtt tartásával végezte. Ezek az értékek a következők:

1. Kulturális identitás – a sokféleség és a felelős európai identitás elismerése; az egyedülálló európai kulturális kontinuitás és örökség értékeinek kihasználása; az egymást kiegészítő területek közötti szinergiák létrehozása.
2. Minőség az esélyegyenlőség által (Quality of opportunity) – a szociális egyenlőség kiaknázása az intelligens, fenntartható és befogadó növekedésért Európa szerte; a kiválóságra való folyamatos törekvés.
3. Felelős gazdaság – felelős erőforrás-kezelés; hatékonyság; felelős intézkedések és felelősségvállalás; társadalmi felelősségvállalás a vállalkozásokban; etika és bizalom; professzionalitás; jólét; közösség.